

De melkproductie neemt toe, terwijl gezondheidseigenschappen als vruchtbaarheid en uiergezondheid op peil blijven. Deze ongewone tendens kenmerkt de Zweedse melkveestapel. Fokkerij-organisaties in Zweden selecteren al sinds 1980 met succes op gezondheid.

Een tussenkalftijd van 365 dagen, een hoge weerstand tegen mastitis en gemakkelijk afkalvende koeien. In het algemeen wenst elke veehouder een veestapel die naast productie, ook op het gezondheidsvlak naar tevredenheid presteert. Voor de Zweedse fokkerij-organisaties was dat begin jaren tachtig aanleiding om de bakens te verzetten en gezondheidseigenschappen in het fokprogramma op te nemen. Na samenvoeging van vijf kleinere KI-organisaties in 1992 ontstond Svensk Avel. Vooral om te profiteren van de schaalvoordelen, maar de nieuwe organisatie gaf ook gezondheid nog nadrukkelijker een plaats in het fokdoel.

oog, maar er heerst vandaag de dag een andere discussie dan vijftien jaar geleden. We werken op een ander niveau; ik voorzie de komende vijftien jaar geen soortgelijke productiestijging. Het potentieel in gezondheidseigenschappen is daarentegen groot.’ Lars-Olof Bårström, manager voor het fokprogramma van de Zweeds roodbonten (Swedish Red Breed, SRB), vult hem aan: ‘De negatieve correlatie tussen productie en gezondheid bevestigt ons in het denken. Neem vruchtbaarheid. Als we daarop niet hadden geselecteerd zouden we nu in een behoorlijk neerwaartse spiraal terechtgekomen zijn, ook voor de SRB. Die is dus duidelijk doorbroken, ter-

Lars-Olof Bårström (l.) en Hans Stålhammar: ‘Zweedse veehouders hebben meer vertrouwen in TMI dan Nederlandse boeren in DPS’

vooral Strandskogen de dienst uit. Deze Zandenburger Royalzoon vererft veel kg eiwit (116 op een schaal van 100) en vruchtbare dochters (107), maar verricht geen wonderen op het exterieurgebied (101 benen, 100 uier). Ondanks de goede prestaties neemt het aantal dieren in de SRB-populatie de laatste jaren sneller af dan in de Holsteinpopulatie. Lars-Olof Bårström somt de verklaringen op: ‘In gebieden waar SRB de boventoon voert neemt het aantal dieren sneller af, melkveehouders kregen in het verleden meer uitbetaald voor volume dan voor kwaliteit en de Holsteins genieten een productievoordeel van zo’n 800 kg. Jonge veehouders vinden het bovendien aantrekkelijker om voor het maximum in plaats van het optimum te gaan en de Holsteins hebben zich de afgelopen jaren sneller verbeterd in uierkenmerken.’ Bårström kan zich goed voorstellen dat het

over een nauw verwante genenbron, we moeten uitgaan van onze eigen kracht. Holsteins zijn in elk land te vinden, SRB niet. Dat stukje exclusiviteit willen we vasthouden in het ras.’ De Zweed ziet hierin een voorname reden voor het feit dat de SRB-populatie nooit is ingekruist met Holsteins. ‘Als we dat gedaan hadden zouden we lagere gehalten, een verminderde vruchtbaarheid en een hoger percentage doodgeboren kalveren op de koop toe hebben moeten nemen. Er zal in de toekomst een behoefte ontstaan aan niet verwante populaties.’

Kruisen

Zweedse veehouders hebben Holstein en SRB tot op heden nauwelijks met elkaar gekruist. ‘Het langetermijnsvoordeel is voor veehouders onduidelijk. Maar velen hebben beide rassen in de stal. We hebben kruisen in Zweden ook nooit gepromoot, maar wellicht dat grote, commercieel ingestelde bedrijven kruisen als een snelle correctie willen toepassen. Voor het percentage doodgeboren kalveren bijvoorbeeld, zien we in Zweden een enorm verschil tussen SRB en Holstein (zie tabel 2). Dat soort verschillen is met kruisen snel te overbruggen, maar in het algemeen bestaat er binnen rassen meer variatie dan tussen rassen’, geeft Stålhammar aan.

Een grote deelname aan kruisingsprogramma’s zou de populatie raszuivere dieren in Zweden doen slinken. Dit blijft niet zonder gevolgen voor de testcapaciteit. Genetische vooruitgang neemt af naarmate minder stieren een fokwaarde kunnen krijgen. Hierop hebben de fokkerijspecialisten nog geen pasklaar antwoord. Bårström: ‘Misschien dat data van kruisingsproducten in de toekomst gebruikt kunnen worden in de fokwaardeschatting, maar de meeste kansen schuilen in samenwerking tussen de Scandinavische landen. Door samen te werken met Finland en Noorwegen ontstaat er een grotere genenpool.’

SRB geniet een groeiende internationale belangstelling, mede dankzij het kruisingsproject in Californië waar SRB-kruisingen de Holsteins momenteel op achterstand zetten. ‘Door het rode ras gezamenlijk te exploiteren is genetische potentie veilig te stellen.’

Tijmen van Zessen

Zweden houdt gezondheid als prioriteit

‘De negatieve correlatie tussen productie en vruchtbaarheid hebben we doorbroken’

Wat betreft Hans Stålhammar, manager voor het Holsteinprogramma van Svensk Avel, krijgt deze ontwikkeling een vervolg. ‘Ons fokdoel blijft koersen op winstgevendheid voor de veehouder. Vooruitgang in gezondheid stimuleert de levensduur van de koe en navenant de winstgevendheid.’ Stålhammar beweert dat de genomen keuzen weinig invloed hebben gehad op het productievlak (zie tabel 1). ‘Afgelopen vijftien jaar is de melkproductie bijna 2000 kg toegenomen. Productie verliezen we dus geenszins uit het

wijl de productie aanzienlijk is gestegen.’ Stålhammar knikt: ‘We zijn voor het SRB-ras in staat gebleken een negatieve correlatie tussen productie en vruchtbaarheid op te heffen. In het Holsteinprogramma heeft de inzet van internationale stiervaders voor wat betreft vruchtbaarheid zijn tol geëist.’

Vertrouwen in totaalindex

De selectie op gezondheid betekent niet direct dat dieren met mastitis of afwijkend veel inseminaties zijn uitgesloten voor het

fokprogramma. Stålhammar meent dat fokwaarden leidend moeten zijn bij de stiermoederselectie: ‘Voor individuen is het onverstandig absolute cijfers te gebruiken omdat de gezondheidskenmerken een lage erfelijkheidsgraad hebben. Zowel de stiermoeders als stiervaders selecteren we op Total Merit Index (TMI), de Zweedse totaalindex. De TMI-koe-index krijgt prioriteit omdat daar alle kenmerken in vastliggen als productie, gezondheid en functionele eigenschappen.’ De foktechnicus constateert onder de Zweedse veehouders een groot vertrouwen in de totaalindex, die in vergelijking met andere landen gezondheidseigenschappen zwaar inweegt. ‘Ik heb het idee dat Zweedse veehouders meer vertrouwen hebben in TMI, dan de Nederlandse veehouders in DPS. Volgens mij ligt dat niet aan de kwaliteit van DPS, maar aan de manier waarop het door de fokkerij-organisaties wordt uitgedragen.’ Belltonezoon Häradsköp nam in Zweden de afgelopen jaren veel inseminaties voor zijn rekening. ‘Met zijn huidige TMI-index doet hij weinig onder voor de jongste ge-

neratie fokstieren, maar de CVM-status staat langer gebruik in de weg’, beredeneert Stålhammar. Vandaag de dag maakt

imago van het ras een behoorlijke impuls nodig heeft: ‘Het rode ras is erg belangrijk voor Scandinavië. We beschikken niet

Tabel 2 – Ontwikkeling gezondheidseigenschappen van Zweeds roodbont en Holstein

	kalven 1e-ins. (dgn.)	kalven-laatste ins. (dgn.)	verschil	ins./koe	tk (mnd.)	% doodgeboren stierkalveren	% doodgeboren vaarskalveren
Zweeds roodbont							
1980	83	110	27	1,76	12,70	3,21	2,89
1985	83	111	28	1,78	12,70	3,56	3,10
1990	82	112	30	1,70	12,80	4,80	3,77
1995	84	115	31	1,71	12,90	4,93	4,21
2000	86	117	31	1,69	13,00	4,90	4,40
2001	86	117	31	1,70	13,00	5,29	4,45
2002	86	118	32	1,71	13,00	5,29	4,60
Holstein							
1980	82	108	26	1,71	12,50	5,28	3,00
1985	82	107	25	1,71	12,50	6,42	3,04
1990	83	110	27	1,61	12,60	8,11	3,71
1995	86	116	30	1,67	12,90	8,96	4,28
2000	91	126	35	1,71	13,20	10,03	4,61
2001	92	128	36	1,71	13,30	10,69	5,08
2002	93	130	37	1,73	13,40	10,29	5,04